

I.L. CARAGIALE

Ion Luca Caragiale (1852, Haimanale, jud. Dâmbovița – 1912, Berlin) a încetat de mult să fie *doar* „cel mai mare dramaturg român“ sau „Molière al românilor“. A devenit emblemă națională, categorie etnopsihologică, „chipul diurn al ființei naționale“, cel nocturn fiind, desigur, Eminescu. Așa stând lucrurile, a fost adulat, contestat și discreditat deopotrivă. „Cel mai sociabil scriitor al românilor“, marele epicureu „campion al colățiunilor bucureștene“ și „marele zugrav de moravuri“ a fost fluierat la premiere pentru incompatibilitate cu *high life*-ul epocii, a fost refuzat de două ori la premiul Academiei, i s-au înscenat procese de plagiat, i s-a decretat perisabilitatea operei ș.a., „grecul genial“ fiind considerat când „arhicanalie“, când „ultimul ocupant fanariot“ al României.

Era fatal, așadar, ca, în relație cu societatea autohtonă, scriitorul să practice constant „jocuri cu mai multe strategii“, iar omul să-și plănuiască tenace „exilul voluntar“ dinspre Regat către Apus, fie la Brașov, Sibiu, Cluj, fie, în final, la Berlin. A fost gazetar, sufleur, revizor școlar, copist, profesor, corector, registrator, director general al Teatrelor, patron de berării falimentare ș.a., iar în politică a slujit nonșalant, cu pragmatic sarcasm, cameleonismul, trecând pe la conservatori și socialiști, la liberali, junimiști și radicali, pentru a campa – sexagenar jovial, dar nu doar ludic – în „takismul“ conservator-democrat.

Un clasic provocator, de redescoperit și recalibrat cu fiecare generație.

I.L. CARAGIALE

*Cele mai
frumoase
scrisori*

alese de
DAN C. MIHĂILESCU

 HUMANITAS
BUCUREȘTI

Redactor: Anca Lăcătuș
Coperta: Ioana Nedelcu
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Iuliana Glăvan
DTP: Florina Vasiliu, Dan Dulgheru

Tipărit la Proeditură și Tipografie

© HUMANITAS, 2012, pentru prezenta ediție

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
CARAGIALE, ION LUCA

Cele mai frumoase scrisori / I.L. Caragiale;
pref., antolog.: Dan C. Mihăilescu. – București: Humanitas, 2012
ISBN 978-973-50-3713-0
I. Mihăilescu, Dan C. (antolog.)
821.135.1-821

EDITURA HUMANITAS
Piața Presei Libere 1, 013701 București, România
tel. 021 408 83 50, fax 021 408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372 743 382, 0723 684 194

Cuvânt înainte

La Bookfestul din primăvara lui 2012 mi-am lansat, prin generozitatea Editurii Humanitas, un eseu despre eul epistolar caragialian. Mai precis, *I.L.Caragiale și caligrafia plăcerii*. Ca să-l rezum brusc, îmi îngădui să reiau paragraful cel mai citat de comentatori, din finalul introducerii: „Pentru mine, scrisorile lui Caragiale, mai ales cele din epoca berlineză, constituie cea mai strălucitoare și mai captivantă caligrafie a plăcerii din literatura română. Nicăieri în corespondența scriitorilor noștri nu mai există atâta epicureism fervent alintat, atâta sfântă vitalitate a senescenței, așa o poftă de boiere senzorială, de tihnă, colportaj și taclale, de cumințenie și drăcărie, de înțelepciune și ghidușie totodată. Pe scurt: atâta spectacol de sine.“

Iată că, după doar câteva luni, în toamna aceluiași 2012, m-am simțit (cu mare plăcere) obligat să aleg o epură epistolară din respectivul spectacol de hedonism conservator, dar bine armat cu sobrietăți surprinzătoare, cu profesionalism, patriotism și responsabilitate cât cuprinde.

Tocmai aceste calități ale omului – se pare că prea puțin familiare publicului obișnuit exclusiv cu talentul comediografului și faima de „mim genial“, dar nesperios, a acestuia – i-au făcut pe mulți cititori să se și să mă întrebe: 1) „de ce nu se află în librării nici o ediție a corespondenței lui Caragiale?“ (parcă numai a lui !?!); 2) „în loc să citați atât de mult, de ce nu ați alcătuit pur și simplu o antologie comentată a celor mai frumoase scrisori?“; 3) „dacă tot ați scris o carte despre asta, de ce n-o dublați măcar acum cu un florilegiu epistolar care să vă certifice afirmațiile?“

Cu alte cuvinte, mai corect era dacă aș fi pus *I.L. Caragiale și caligrafia plăcerii* ca prefață la antologia scrisorilor.

Corect. Numai că acum nu mai am ce face, decât să depliez integral, aici, multele citate ciuntite dincolo.

Nu am operat tematic și nu am selectat în numele varietății, ci am mers normal, pur și simplu cronologic, prin ediția *Corespondenței*, urmărind nucleele și elementele definitorii ale personalității scriitorului: complexul originii modeste; ambiția ascensiunii sociale (artistice, financiare și politice deopotrivă); mândria meșteșugarului talentat, desfășurată inclusiv în dispreț față de tot ce înseamnă exces teoretizant, biografic, universitar-academizant; amestecul temperamental de conservatism, relativism și versatilitate, de profunzime și superficialitate, de histrionism și egoism, de mizantropie, altruism,

trepidație nevrotică, obsesia nenorocului și nesațiul colațiunii.

În ciuda valurilor de aparențe exclusiv joviale, nimic nu e monocrom în psihologia lui Caragiale: euforia e dublată de disforie, ironia corozivă, apetitul pentru șarje casante și rictusul sarcastic se mulează adesea pe efluvii lirice și explozii de sentimentalism, necruțătorul se dovedește îngăduitor, *bon viveur*-ul știe să ricaneze amarnic, incriminarea urmează autopersiflarea, așa cum autocompătimirea precedă acuzația ș.a.m.d.

În cele ce urmează, veți găsi scrisori ce rivalizează valoric oricând cu momentele și schițele. Firește că dintre ele se detașează relatarea călătoriei prietenului Delavrancea la Berlin, din scrisoarea către Alceu Urechia, din 7/20 iulie 1905, pe bună dreptate declarată de Ion Vartic drept „capodoperă absolută a genului epistolar românesc“. Dar și grijile (uneori maniacale) ale tatălui de familie, umilințele sistematice venite din partea unei societăți deloc predispuse a-i accepta necondiționat sfidările, oricât geniu ar fi conținut acestea, unele puseuri revanșard-răzbunătoare, obsesia exilului voluntar (care-l face să plănuiască de timpuriu fuga din București și stabilirea-n Apus, fie la Brașov, Sibiu, Cluj, fie, în fine, la Berlin), ori cea mai elocventă mostră (episodul Fridolina) din surprinzătoarele aprinderi erotice ale unui temperament sangvino-colic, dar jucând perfect lehamitea mucalită, înzestrat fiind la modul debordant cu arta deghizamentului, zeflemeaua atotnemicitoare și ludicul qui-pro-quoului.

A se consuma în doze mici, cu lentoare uneori hipnotică.

Textele au fost desprinse din diversele ediții de *Opere* ale lui Caragiale și confruntate cu cea mai nouă ediție a *Corespondenței*, și anume vol. V din seria de *Opere* editată de Stancu Ilin și Constantin Hârlav, prefată de Eugen Simion, Academia Română, Fundația Națională pentru Știință și Artă, București, 2011. Notele numerotate aparțin antologatorului, care le mulțumește încă o dată editorilor mai sus menționați, iar cele marcate cu asterisc aparțin autorului.

Ca și în cazul eseului *I.L. Caragiale și caligrafia plăcerii*, dar mai cu seamă al antologiei I.L. Caragiale, *Despre lume, artă și neamul românesc*, gândul meu se îndreaptă și aici cu precădere către adolescenți, în general către publicul tânăr, pe care manualele îl țin adeseori nedrept (și periculos) de departe de adevărul psihologic al „marilor statui din patrimoniul literar“.

DAN C. MIHĂILESCU

Către MATEIU I. CARAGIALE

[Leipzig,
sfârșitul primăverii 1907]

Dragă Mateiu,

Îndată ce primești scrisoarea asta, du-te la Barbu.

Împrejurările prin care a trecut și trece țara noastră și care-mi întristează așa de adânc bătrânețile mie să-ți fie îndemn la dragoste pentru patrie. Dumnezeu să-ți facă ție parte de vremuri mai bune la bătrânețe. Noi am început cu veselie și sfârșim cu mâhnire. Să vă dea vouă, tinerilor, Domnul să nu mai vedeți nici un rău abătându-se pe biata noastră țară.

Îți scriu din Lipsca, unde am avut puțină treabă. Merg acu înapoi. Îți trimit de aici, ca să nu mai întârziez cu două zile; mâine fiind duminică, poșta pentru mandate e închisă. Didina și copiii te sărută

cu dor. Ei or să-ți scrie în curând. Fii sănătos și
cuminte: nu intra în sfatul păcătoșilor, ca să fi la
vremea ta un fericit bărbat.

Te doresc și te sărut,
al tău tată,

Caragiale

Către ILIE DĂIANU¹

Stimate Domnule și amice,

Vă mai amintiți, sper, de cele ce am vorbit împreună vara trecută, când eu am fost în treacăt pe la Cluj. Eu v-am arătat atuncea intensă mea dorință de a mă stabili în mijlocul D-voastre; iar Dv. și prietini care erau de față ați binevoit a-mi arăta că dorința mea nu ar fi tocmai peste puțină de realizat.

Stăruiesc astăzi în dorința aceea mai mult ca oricând. Ce împrejurări mi-au hrănit-o și mi-o hrănesc zilnic – vă rog (cum, dacă v-amintiți, v-am rugat și atunci) să nu mă întrebați; cu vremea, după

1. *Ilie Dăianu* (1869–1956), teolog, filozof și literat cu studii la Budapesta și Graz, preot și protopop greco-catolic al Clujului timp de aproape 40 de ani, membru marcant al Astreii și senator al României interbelice. A fost redactor la *Dreptatea*, din Timișoara, și director al revistei *Tri-buna*, din Sibiu. În perioada corespondenței cu Caragiale, era director la *Răvașul*, din Cluj.

ce vom fi trăit câtva împreună, va veni momentul să le aflați: cunoscându-mă mai de aproape, mai lesne le veți înțelege. Ce vă pot spune acuma e că aș intra în mijlocul Dv. cu sufletul plin de prietinie recunoscătoare: acolo m-aș afla în sfârșit ajuns la liman ocrotitor; acolo m-aș putea vindeca în liniște de atâtea ș-atâtea ofense, mâhniri și amărăciuni; acolo, cu spiritul senin, aș putea urma nedeșvârșita mea carieră literară, atât de des întreruptă de adâncă descurajare.

Daca dar vă mai amintiți de vorba noastră și daca, din norocire pentru mine, mai stărușiți a crede că n-ar fi imposibilă realizarea dorinței mele, vă rog din suflet, stimate domnule și amice, binevoiți a-mi trimite câteva rânduri de îndemn: imediat ce le-aș primi aș alerga către Dv., ca, îndelete, să punem la cale îndeplinirea unui frumos vis al declinului vieții mele.

Salutând cordial pe toți prietinii de acolo, sper că aceste rânduri vor fi primite cu atâta dragoste cu câtă le-am scris, și vă rog, stimate Domnule și amice, să primiți binevoitor cele mai distinse salutări din partea

devotatului Dv. prieten,

I.L. Caragiale

70, strada Berzei, 70,
București
24 febr. st.v. [1904],
marți

Cuprins

<i>Cuvânt înainte</i>	5
Către Mateiu I. Caragiale	9
Către Ilie Dăianu	11
Către Barbu Delavrancea	13
Către C. Dobrogeanu-Gherea	21
Către Mihail Dragomirescu	35
Către dr. I. Duscian	42
Către Vasile Goldiș	47
Către G. Ibrăileanu	49
Către Emil Isac	51
Către Petre Th. Missir	53
Către Ioan C. Panțu	65
Către Prefectura Vâlcea	67
Către Prim-Procurorul Tribunalului de Ilfov	69
Către Jean Ronetti-Roman	74
Către A. Steuerman-Rodion	76
Către Alceu Urechia	80
Către Paul Zarifopol	113